

OŚRODEK
SPRAW
AZJATYCKICH

Ośrodek Debaty
Międzynarodowej
Łódź

RAPORT: JAPONIA, PÓŁWYSEP KOREAŃSKI WOBEC UKRAINY, BIAŁORUSI I ROSJI

Maj 2017

Opracowanie: Ośrodek Spraw Azjatyckich UŁ

I. WNIOSKI

- a. na uwagę zasługuje japońskie zaangażowanie w rozwiązywanie kwestii związanych z rewitalizacją obszarów „popromiennych” w elektrowni atomowej w Czarnobylu;
- b. w stosunkach z Białorusią Japonia promuje rozwiązania z zakresu „inteligentnego zarządzania miastem” (smart city) co należy uznać za wstęp do dalszej japońskiej polityki inwestycyjnej na Białorusi;
- c. nowy prezydent Korei Południowej rozpoczyna ofensywę dyplomatyczną w sprawie rozwiązania problemu nuklearnego na Półwyspie Koreańskim – świadczy to próbie zbudowania kolejnego kanału opartego o relacje bilateralne a mającego prowadzić do ustabilizowania sytuacji w relacjach z KRLD. Na szczególną uwagę zasługują doniesienia o możliwej roli Watykanu w procesie pokojowym.

II. JAPONIA – ROSJA, UKRAINA, BIAŁORUŚ

maj: na Ukrainie odbywają się wydarzenia związane z „rokiem Japonii”. Na Ukrainie nadal organizowane są wydarzenia poświęcone Japonii. 5 maja Fujisaki Ichiro, który w latach 2008-2012 pełnił funkcję ambasadora w Stanach Zjednoczonych, spotkał się ze studentami na Uniwersytecie Narodowym we Lwowie. Ambasador przedstawił analizę sytuacji w regionie Azji Wschodniej, w tym omówił obecną północnokoreańską politykę 10 maja we Lwowie odbył się „dzień japoński” na Politechnice Lwowskiej. Podczas tego wydarzenia japoński radca Harada Koshi wygłosił wykład na temat stanu obecnych japońsko-ukraińskich relacji. Rozmawiał on także z władzami uczelni na temat wzmocnienia współpracy między japońskimi i ukraińskimi uczelniami i przedsiębiorstwami. Natomiast w Kijowie można było zobaczyć koncert japońskiej skrzypaczki Otani Yasuko, na którym obecny był japoński ambasador Sumi Shigeki oraz zastępczyni ukraińskiego ministra kultury Svitlana Fomeko. Pod koniec miesiąca można było także obejrzeć wystawę poświęconą sztuce tradycyjnego tańca japońskiego. 20 maja w Ogrodzie Botanicznym w Kijowie odbyła się tradycyjna ceremonia picia herbaty, na której obecny był ambasador Sumi wraz z małżonką. Wydarzenie zorganizowała ukraińska filia szkoły Urasenke. 26 maja w ukraińskiej stolicy odbyła się także uroczystość otwarcia festiwalu „Japonia oczami Ukrainy”. Z tej okazji w kijowskim parku krajobrazowym zaaranżowano wystawę składającą się w kwiatów i elementów charakterystycznych dla japońskiej kultury. Wszystkie te wydarzenia mają na celu

celebrować 25. rocznicę ustanowienia relacji dyplomatycznych pomiędzy Ukrainą i Japonią.

6 i 10 maja: Dzień Zwycięstwa po raz pierwszy obchodzony w Japonii. Z okazji tego święta rosyjska ambasada w Japonii zorganizowała wydarzenia, w których uczestniczyła także białoruska delegacja dyplomatyczna. 6 maja zorganizowano procesję w Tokio w ramach inicjatywy nazywanej „nieśmiertelny pułk”. Natomiast 10 maja odbyła się ceremonia złożenia kwiatów na grobie Richarda Sorge’a, któremu pośmiertnie przyznano tytuł Bohatera Związku Radzieckiego w 1964 roku.

15 maja: Białoruś zapoznaje się z innowacyjnym japońskim projektem „Inteligentne miasto przyszłości”. Białoruski ambasador w Japonii Ruslan Esin oraz pierwszy zastępca ministra komunikacji i informatyzacji Dmitry Shedko zapoznali się z japońskim projektem *Kashiwa-no-ha Smart City* („Inteligentne miasto przyszłości”). Jest to projekt realizowany na przedmieściach Tokio w ramach partnerstwa sektorów publicznego i prywatnego. *Kashiwa-no-ha Smart City* ma na celu przetestowanie nowych technologii, usług i inicjatyw społecznych. Projekt ten proponuje modele autonomicznego zarządzania miastami, optymalizacji kontroli energetycznej na szczeblu lokalnym, a także tworzenia lokalnych społeczności wzajemnego wsparcia. Duży nacisk kładziony jest na ochronę środowiska przy zastosowaniu najnowszych technologii.

18 maja: japońska ambasada na Białorusi wydaje oświadczenie w sprawie spornych terytoriów. Na stronie ambasady został opublikowany komunikat, w którym prosi się o zgłaszanie informacji o sprzecznym ze stanowiskiem japońskim używaniu nazw wysp Dokdo czy Morze Wschodnie. Według strony japońskiej wyspy Dokdo to Takeshima, a Morze Wschodnie to Morze Japońskie (ta nazwa uznawana jest przez większość państw i organizacji międzynarodowych; na zmianę nazwy na „Morze Wschodnie” naciskają władze obu Korei). W komunikacie znajdują się odnośniki do strony internetowej japońskiego ministerstwa spraw zagranicznych, gdzie szerzej opisana jest stanowisko japońskiego rządu względem spornych terytoriów.

18 maja: białoruski ambasador Ruslan Esin spotyka się z przedstawicielami japońskich firm. Ambasador Esin spotkał się z reprezentantami firm Toshin i Deloitte. Podczas spotkania dyskutowano na temat możliwości implementacji projektu inwestycyjnego firmy Toshin na Białorusi. Spółka Toshin zajmuje się przede wszystkim sprzedażą urządzeń do komunikacji mobilnej.

21 maja: Japonia jest gotowa współpracować z Rosją w sprawie północnokoreańskich testów raketowych. Premier Abe Shinzo zapowiedział, że

Japonia wspólnie ze Stanami Zjednoczonymi, Chinami, Koreą Południową i Rosją będzie starać się zdecydowanie odpowiedzieć na kolejne północnokoreańskie testy rakietowe. Japonia zdecydowanie potępiła ostatnie działania Pjongjangu, oskarżając Koreę Północną o rażące naruszenie rezolucji Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych. Stanowisko premiera Japonii o współpracy ze Stanami Zjednoczonymi, Chinami, Koreą Południową i Rosją idzie w parze z chęcią wznowienia rozmów sześciostronnych przez Federację Rosyjską.

25 maja: opóźnienia we wdrażaniu wspólnych japońsko-rosyjskich projektów na spornych wyspach. W zeszłym miesiącu japoński premier Shinzo Abe spotkał się w Moskwie z rosyjskim prezydentem Władimirem Putinem. Podczas spotkania ustalono, że do końca maja na terenie spornych wysp Kurylskich (Terytoriów Północnych) ma pojawić się zespół badawczy, który oceni możliwość wdrażania wspólnych projektów o charakterze naukowym i gospodarczym. Opóźnienia wynikają z problemów logistycznych, takich jak przygotowanie statków, którym specjaliści i przedstawiciele branży biznesowej mieliby udać się na wyspy czy organizacja transportu na samych wyspach. Z tego powodu rząd japoński zdecydował się 30 maja wysłać delegację do Sachalinu, aby przyspieszyć proces negocjacji logistycznych. W skład delegacji weszli przedstawiciele ministerstwa spraw zagranicznych oraz biznesmeni, a przewodniczy jej Hasegawa Eiichi, specjalny doradca premiera Abe. W regionie Sachalinu delegacja spotkała się z Olegiem Kozhemyako, który pełni funkcję gubernatora spornych wysp. Planowane projekty, które mają być realizowane na terytorium wysp to wycieczkowe rejsy czy uprawa oraz przetwórstwo owoców morza. Największą trudnością we wdrażaniu wspólnych projektów gospodarczych na Kurylach jest nienaruszanie prawnego statusu ani Rosji ani Japonii, gdyż oba te państwa roszczą sobie prawa do eksploatacji tych wysp.

29 maja: Ukraina i Japonia będą wspólnie badać skutki katastrofy w Czarnobylu. Ukraina i Japonia uzgodniły 5-letni plan badań, które będą miały na celu wyjaśnienie wpływu promieniowania na środowisko po katastrofie elektrowni jądrowej w Czarnobylu. Po dziś dzień wiele kwestii związanych z wpływem promieniowania pozostaje niejasnych. Ukraiński minister środowiska Ostap Semerak powiedział, że projekt jest bardzo ważny dla obu stron. Łączy on wysiłki zmierzające do znalezienia nowych rozwiązań w zakresie zarządzania zanieczyszczonymi obszarami.

III. PÓŁWYSEP KOREAŃSKI – ROSJA, UKRAINA, BIAŁORUŚ

4 maja: spotkanie ambasadora Korei Południowej z Sergiejem Bubką. Koreański ambasador na Ukrainie Lee Yang-goo spotkał się w Kijowie z reprezentantem Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego. Głównym tematem spotkania były przygotowania do XXIII zimowych igrzysk olimpijskich, które odbędą się w przyszłym roku w Pyeongchangu (Pjongczangu). Obie strony omówiły możliwość zorganizowania wspólnych projektów, które miałyby na celu promocję zimowych igrzysk, ukraińskiej drużyny olimpijskiej, a także historii i kultury koreańskiej. Ambasador został także poinformowany o planach ukraińskiego narodowego komitetu olimpijskiego względem świętowania dnia otwarcia igrzysk. Dodatkowo Bubka wyraził wdzięczność wobec koreańskiej firmy Samsung i jej długoletnie partnerstwo z ukraińskim komitetem olimpijskim. Zaproponował on także włączenie innych koreańskich firm we współpracę z lokalnymi ukraińskimi sportowcami. Ambasador Lee oraz Sergiej Bubka rozmawiali także o rowerowej paradzie, która ma się odbyć w Kijowie w lipcu tego roku w ramach 25. rocznicy ustanowienia stosunków dyplomatycznych między Ukrainą a Republiką Korei.

10 maja: rosyjski przywódca składa gratulacje nowemu południowokoreańskiemu prezydentowi. Władimir Putin wysłał telegram z gratulacjami do Moon Jae-ina, który z 41,1% poparciem wygrał 9 maja wybory prezydenckie w Republice Korei. W telegramie znalazło się zapewnienie władz rosyjskich o chęci wzmocnienia obustronnej współpracy w różnych dziedzinach. Prezydent Putin wyraził także nadzieję, że oba państwa będą współdziałać w kierunku konsolidacji pokoju, bezpieczeństwa i stabilizacji na Półwyspie Koreańskim oraz w całym regionie Azji Północno-Wschodniej.

12 maja: pierwsza rozmowa prezydenta Moon Jae-ina z rosyjskim prezydentem Władimirem Putinem. Nowy południowokoreański prezydent Moon Jae-in przeprowadził rozmowę telefoniczną z Władimirem Putinem. W trakcie rozmowy Moon poinformował swojego rosyjskiego odpowiednika, że zamierza wysłać do Moskwy specjalnego wysłannika. Prezydent Putin zgodził się na osobiste spotkanie z koreańskim wysłannikiem. Moon zaproponował, aby oba państwa rozszerzyły dwustronną współpracę w trzech głównych obszarach. Po pierwsze należy wzmocnić strategiczną współpracę obu państw w celu powstrzymania Korei Północnej od dalszych zbrojeń jądrowych. Południowokoreański prezydent zapowiedział także chęć wznowienia międzykoreańskiego dialogu z Pjongjangiem, a także rozmów sześciostronnych. Oba państwa chciałyby rozwiązać konflikt koreański na drodze negocjacji. Kolejny obszar współpracy ma stanowić sektor energetyczny oraz rozwój żeglugi arktycznej. Trzeci obszar współpracy miałby dotyczyć regionu Syberii. Moon Jae-in powiedział, że „z niecierpliwością czeka na dzień”, w którym syberyjski gazociąg i linie kolejowe dotrą do koreańskiej granicy. Prezydent Putin w odpowiedzi

zapewnił o gotowości Rosji do kontynuacji współpracy z Korea Południową na wszystkich wspomnianych przez Moon Jae-ina obszarach. Prezydent podkreślił także gotowość Rosji do odegrania konstruktywnej roli w rozwiązywaniu kwestii północnokoreańskiej broni jądrowej.

14 maja: rosyjskie systemy wczesnego ostrzegania rejestrują północnokoreański test raketowy. Rosyjskie ministerstwo obrony poinformowało o zarejestrowaniu północnokoreańskiej próby raketowej. Rakieta została skierowana na Morze Japońskie, w znacznej odległości od terytorium Rosji. Ministerstwo uspokajało obywateli, że ten test raketowy nie stwarzał realnego zagrożenia dla Federacji Rosyjskiej, a ostrzegawcze siły powietrzne są w gotowości, gdyby cokolwiek miało się zmienić. Jest to także odpowiedź na komentarz amerykańskiego prezydenta Donalda Trumpa, który stwierdził, że „Rosja musi być niezadowolona” z faktu, że północnokoreańska rakieta spadła około 500 km od rosyjskiej granicy.

15 maja: w Seulu zostaje zorganizowane białorusko-koreańskie forum ekonomiczno-inwestycyjne. Forum to zbiegło się z 25-tą rocznicą ustanowienia stosunków dyplomatycznych między Białorusią a Republiką Korei. Wydarzenie gospodarcze zostało zorganizowane przez ambasadę Białorusi w Korei we współpracy z Koreańską Izbą Przemysłowo-Handlową (KCCI), białoruską Narodową Agencją ds. Inwestycji i Prywatyzacji oraz Koreańskim Stowarzyszeniem Importerów. W skład białoruskiej delegacji weszli przedstawiciele rządu, w tym ministerstw gospodarki, finansów i przemysłu oraz przedstawiciele różnych organizacji i firm. Na czele białoruskiej delegacji stanął pierwszy wicepremier Władimir Semashko. Strona koreańska była także reprezentowana przez przedstawicieli organów państwowych oraz organizacji i firm z branży informatycznej, elektroniki, budownictwa, farmacji oraz przemysłu motoryzacyjnego. W ramach sesji forum przedstawiono potencjał gospodarczy Białorusi oraz zaprezentowano szereg projektów inwestycyjnych. Omówiono także korzyści płynące z prowadzenia interesów z partnerami z Białorusi. Podpisano także porozumienia mające na celu dalszy rozwój dwustronnego handlu i współpracy gospodarczej Białorusi i Korei Południowej.

15 maja: prezydent Moon Jae-in wyznacza specjalnego wysłannika do Rosji. Podczas konferencji prasowej w Błękitnym Domu zostały ogłoszone nazwiska specjalnych wysłanników do Chin, Japonii, Niemiec, Stanów Zjednoczonych, Unii Europejskiej, a także Rosji. Na wysłannika do Rosji został wyznaczony Song Young-gil z Partii Demokratycznej. 22 maja specjalny emisariusz udaje się do Moskwy, gdzie będzie starał się przekonać Rosję do współpracy w sprawie KRLD, a także dwustronnych relacji ekonomicznych. Innymi kwestiami, którymi ma zajmować się wysłannik Song jest wspólny rozwój żeglugi arktycznej oraz rozwój energetyki. Song

Young-gil spotkał się już wcześniej z rosyjskim prezydentem Władimirem Putinem w 2013 roku, kiedy pełnił funkcję burmistrza miasta Incheon.

16 maja: wzrasta wymiana handlowa pomiędzy Rosją i Koreą Północną. W pierwszym kwartale tego roku handel pomiędzy tymi państwami wzrósł o ponad 85% pomimo międzynarodowych sankcji wobec Korei Północnej. Do wzrostu przyczynił się głównie eksport z Rosji. Spadł natomiast import z Korei Północnej do Rosji. Głównymi produktami importowymi są węgiel (z Rosji do Korei) oraz produkty chemiczne i instrumenty muzyczne (z Korei do Rosji).

17 maja: Rosjanie nie obawiają się wojny nuklearnej ze strony Korei Północnej. Według danych Rosyjskiego Centrum Badań Opiniotwórczych (VTSIOM) mniej niż połowa Rosjan uważa, że w niedalekiej przyszłości wybuchnie wojna atomowa. Co więcej, jedynie 12% respondentów postrzega Koreę Północną jako państwo stanowiące główne zagrożenie użycia broni nuklearnej. Rosjanie postrzegają broń nuklearną Stanów Zjednoczonych za znacznie większe zagrożenie.

18 maja: pomiędzy Rosją a Koreą Północną zaczyna kursować prom. Szlak promu łączy północnokoreański port Rajin z rosyjskim Władywostokiem. Pływający na tej trasie północnokoreański prom może przewozić zarówno pasażerów, jak i transportować ładunki. Ma on kursować raz w tygodniu. Podczas pierwszej podróży promu, znajdowało się na nim 40 pasażerów. Stany Zjednoczone wyraziły obawy o autentyczny cel kursowania promu. W odpowiedzi rzecznik północnokoreańskiego ministerstwa spraw zagranicznych oświadczył, że jest to normalna dwustronna współpraca, która ma na celu jedyne rozszerzenie stosunków gospodarczych pomiędzy Koreą Północną i Rosją oraz pogłębienie przyjaźni obu państw poprzez wymianę i wizyty humanitarne. Korea Północna oskarżyła Stany Zjednoczone o próbę „uduszenia”, szukając wad w zwyczajnej współpracy gospodarczej.

28 maja: amerykański sekretarz obrony ostrzega, że wojna z Koreą Północną zagrozi także Rosji. Według Jima Mattisa konflikt z Koreą Północną byłby najgorszym koszmarem dla ogromnej ilości osób. Sekretarz obrony podkreślił, że reżim północnokoreański stanowi zagrożenie dla regionu, również dla Rosji i Chin. Aby rozwiązać problem północnokoreański strona amerykańska chce zaangażować międzynarodową społeczność, w tym Rosję, która jest jednym z nielicznych państw utrzymujących stosunki z Pjongjangiem.

KOMENTARZ

1. **Kwestia spornych wysp w relacjach między Japonią i Rosją pozostaje bez przełomu.** Pod koniec kwietnia japoński premier Abe Shinzo spotkał się w Moskwie z prezydentem Władimirem Putinem, a głównym tematem ich rozmów była kwestia spornych wysp Kurylskich (Terytoriów Północnych z perspektywy japońskiej). Na spotkaniu ustalono szereg projektów gospodarczych, naukowych i społecznych (odwiedziny japońskich potomków na grobach ich przodków na terenie spornych wysp). Wydarzenia w maju dowiodły, że spotkanie to nie przyniosło jednak przełomu. Na stronie japońskiej ambasady na Białorusi pojawiło się ogłoszenie z prośbą o informowanie władz o używaniu nazw terytorialnych sprzecznych z japońskim stanowiskiem. Ogłoszenie to w dużej mierze dotyczyło Morza Japońskiego i wysp Takeshima, to na załączonej mapie zaznaczone są Terytoria Północne jako najbardziej wysunięty na północ fragment japońskiego terytorium. Zgodnie z ustaleniami szczytu do końca maja na wyspy Kurylskie miał się udać zespół badawczy z Japonii, który miał zbadać na miejscu warunki współpracy. Jednak z powodów logistycznych do takiej wizyty na spornych terytoriach nie doszło, a czas wdrażania wspólnych projektów gospodarczych przesunął się w czasie, jeśli w ogóle dojdą one do skutku. Zarówno Rosja, jak i Japonia prezentują stanowisko, że współpraca na terenie wspólnych wysp przyczyni się do normalizacji relacji pomiędzy tymi państwami.

2. **W relacjach ukraińsko-japońskich nadal dominuje dyplomacja kulturowa.** 25. rocznica ustanowienia relacji dyplomatycznych między Japonią a Ukrainą sprzyja wymianie kulturowej. Przez cały miesiąc w różnych ukraińskich miastach odbywały się wydarzenia związane z japońską kulturą. Rocznicą była także okazją do spotkań o charakterze akademickim, gdzie dyskutowano ze studentami na tematy relacji ukraińsko-japońskich, jak i bieżących wyzwań dla społeczności międzynarodowej, takich jak północnokoreańskie prowokacje jądrowe.

3. **Korea Północna poszukuje sojusznika w Rosji.** Kiedy relacje Pjongjangu z Pekinem osłabiają się, reżim Kim Jong-una zwraca się w stronę swojego dawnego sojusznika. Przykładem takiego działania może być rozpoczęcie regularnego kursowania promu pomiędzy północnokoreańskim portem Rajin a Władywostokiem. Kiedy coraz więcej państw Europy Wschodniej (w tym Białoruś) potępia Pjongjang wstrzymując import pracowników z Korei Północnej, Rosja nie przyłącza się do tej inicjatywy. Wzrasta także handel pomiędzy obydwojma państwami. Kiedy Chiny decydują się na wprowadzenie sankcji wobec Korei Północnej, zapotrzebowanie na produkty energetyczne takie jak węgiel zapewnia Rosja. Symboliczny gest Kim Jong-

una, który najpierw złożył życzenia noworoczne Władimirowi Putinowi, a dopiero później chińskiemu przywódcy, już na początku roku wskazywał kierunek, w który zwraca się Korea Północna. Dla prezydenta Putina utrzymywanie przyjacielskich kontaktów z Pjongjangiem może być użyteczne na arenie międzynarodowej. Rosja stara się coraz bardziej zaznaczyć swoją pozycję w rozwiązaniu problemu północnokoreańskich zbrojeń. Stanowisko rosyjskie jest proste – tego problemu nie będzie można rozwiązać bez udziału Rosji jako mediatora. Władze rosyjskie zbywają komentarz Donalda Trumpa, który zasugerował, że Rosja „musi być niezadowolona” z faktu, że północnokoreańska rakiet spadła niedaleko rosyjskiej granicy. Rosyjski minister obrony stwierdził, że północnokoreańskie próby raketowe nie stanowią bezpośredniego zagrożenia dla jego kraju. Prezydent Putin natomiast oświadczył, że należy „wrócić do dialogu z Koreańską Republiką Ludowo-Demokartyczną” oraz przestać się „zstraszać”. Fakt, że Stany Zjednoczone są tak bardzo zaangażowane w problem koreański jest Rosji na rękę. Dla Waszyngtonu Korea Północna jest na tyle zajmującym problemem, że może przyćmić inne kwestie, takie jak działania rosyjskie na Ukrainie. Jednocześnie na arenie międzynarodowej Rosja nie chce wyjść na państwo utrzymujące dobre relacje z Pjongjangiem, dlatego ogłasza listę dóbr luksusowych objętych embargiem do Korei Północnej. W interesie Rosji leży stabilność na Półwyspie Koreańskim, która pozwoliłaby na poprawę połączeń komunikacyjnych w Azji oraz rozszerzenie działalności handlowej i energetycznej.

4. Korea Południowa wybiera nowego prezydenta. Został nim Moon Jae-in. Na arenie międzynarodowej wybór nowego przywódcy oznacza stabilizację. W maju prezydent Moon Jae-in prezentował swoje stanowisko w wielu kwestiach, w tym relacjach międzykoreańskich. W tej kwestii nowy prezydent zwraca się w stronę „słonecznej polityki”, jednocześnie nie potępiając sankcji. Rozpoczął też proces formowania nowego rządu, po którego zakończeniu Korea Południowa będzie mogła stać się bardziej aktywna w relacjach z innymi państwami. Nowa administracja pragnie poprawić relacje z Rosją, dlatego Władimir Putin był jednym z przywódców, do których zadzwonił prezydent Moon po swoim zaprzysiężeniu. Moon Jae-in zdecydował się także wysłać swojego wysłannika do Rosji, który już w maju spotkał się z prezydentem Putinem. Zdaje się, że dla Rosji utrzymywanie dobrych stosunków z obiema Koreami nie wyklucza się, a nowa polityka południowkoreańska względem Pjongjangu jest po myśli rosyjskich władz. Oba państwa zgadzają się, że konflikt koreański powinien zostać rozwiązany na drodze dialogu, a nie konfrontacji.

Ośrodek Debaty
Międzynarodowej
Łódź

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

RAPORT: JAPONIA, PÓŁWYSEP KOREAŃSKI WOBEC UKRAINY, BIAŁORUSI I ROSJI– Kwiecień 2017 jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Ośrodka Spraw Azjatyckich i Regionalnego Ośrodka Debaty Międzynarodowej w Łodzi. Utwór powstał w ramach konkursu *Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej 2017-2018*. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o konkursie *Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej 2017-2018*.

Zadanie publiczne współfinansowane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej.

Ośrodek Debaty
Międzynarodowej
Łódź

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

 **OŚRODEK
SPRAW
AZJATYCKICH**

**RAPORTY
OPINIE
DORADZTWO**

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej w Łodzi

ul. Lindleya 5a, pokój nr 7, 90-131 Łódź, tel.: 42 635 42 34, www.rodm-lodz.pl